

33. szám. 1869. Aug. 19.

HAZÁNK

S A

KÜLFÖLD.

Szépirodalmi, ismeretterjesztő és társaséleti
KÉPES HETI KÖZLÖNY.

MEGJELENIK MINDEN CSÜTÖRTÖKÖN.

SZERKESZTŐ:
SZOKOLY VIKTOR.KIADÓ-TULAJDONOS:
AZ „ATHENAEUM”
TUD. ÉS NYOMDAI R. TÁRSULAT.

A képeket kitünőbb művészeink rajzolják s metszi RUSZ K.

Előfizetési feltételek:

Pestre vagy vidékre, postai küldéssel vagy házhoz hordással,

egész évre	6 frt — kr.
félévre	3 frt — „
negyedévre	1 frt 50 „

Előfizethetni minden postahivatalnál.

Hirdetmények díja: 3 hasábos petitsor egyszeri hirdetésnél 5 uj kr. Bélyegdíj külön 30 uj kr.

Az előfizetések s a hirdetményi illetékek a kiadóhivatalba (Barátok-tere 7-dik sz.)
a kéziratok pedig a lap szerkesztőségéhez (Dohány-utca 1-ső sz.) bérmentes
levelekben intézendők.

PEST, 1869.

NYOMATOTT „AZ ATHENAEUM”
(MELŐTT MIKH GUSZTÁV-PÁLYA)
NYOMDÁBAN.

Cikkek: Vöröskővár Pozsonymegyében. *Jedlicska Páltól.* — „Ninivéről.“ *Saokoly Viktortól.* — „Szert Bertalan éjszakája.“ — „Haller Gábor.“ (Magyar történeti korrajz.) *Tímko Józseftől.* — „A pénz nemeiről.“ *Nigrinyi Józseftől.* (Vége.) — „Az anyagsere.“ *Marikowsky Páltól.* — „Egy hét történe.“ *Vadnay Károlytól.* — „Vegyes közlemények.“ — „Irodalom.“ — „Zenészet.“ — Szerkesztői üzenetek. — „Ujdonságok.“

Képek: Vöröskő vára (Pozsonymegye) északnyugoti része. (Pirk J. rajza.) — Asszir bronz-ékszerek a dombormívű lőfej. — Asszir cserépedények és ékiratos henger. — Bronz oroszlan Szárdanapal palotájából. (Ninivéről szóló cikkünkhez.) — Sz. Bertalan éje 1572. aug. 24-dikén, a hugonották leglykkoltatása előtt. (Fichel festménye után.)

Irodalom,

— (*A Csengery által szerkesztett „Budapesti Szemle“*) ez idei évfolyamának 3. és 4-dik füzeté most jelent meg következő tartalommal: Japán és népe, (folyt.) Hunfalvy Jánostól; Adatok Szemere Bertalan életrajzához (folyt.) Csengery Antaltól; Az állami számvitel és az államháztartás ellenőrzése, (folyt.) Weningerstől; A középoktatás Európában; Axel,

Tegnér svéd költeménye; fordította Györy Vilmos; Magyar Tud. Akadémia; Irodalmi szemle.

— (*„Dohány egyedőségi reform.“*) Válasz a dohányügyi szakbizottmány kérdéseire, Bleuer Mórtól. Ára 25 kr. Aigner Lajos bizománya.

Zenészet.

— (*„Antoinette polka“*) a hirheft Antoinette nevű frivol énekesnő legkedveltebb dalai után zongorára Klepsch Károlytól; Ára 50 kr. Táborosky és Parsch műkereskedésének tulajdona.

— (*„Anetta és Ersilia.“*) Polka-mazurka, zongorára Klepsch Károlytól; Ára 50 kr. Táborosky és Parsch műkereskedésének bizománya.

Szerkesztői üzenetek.

— *Gyulafehérvárott:* St. Ö-nak. Mind a négy kitűnő, s ezek alkalmasint azt a régibbet fogják előzni, bár az is a közlendők közt van.

— *Németújvárott:* H. H. Kegyed mihamar viszont fogja látni.

— *Körmendre:* L. J. Utóbbi levelére alkalmitag élő szóval válaszolunk.

— *Derekegyhádra:* W. I-nak. Köszönjük a beleegyezést. Ohajtását teljesíteni fogjuk.

— *Szarvasra:* S. S-nak. Ez nekünk való.

— *Tolcsvára:* G. K-nak. Azon országból közlénk utiképeket már egyik régibb évfolyunkban, s pedig metszvények kíséretében. A vidéki tudósítás a „*Heti Posta*“ legutóbbi szában jelent meg.

— *Vingára:* D. L-nak. Megküldtük. A többire nézve körülátolva vagyunk.

— *„Budács és Jakusits.“* Nem közöljük.

— *Eladó a „Hazánk s Külföld“* 1865. 1866. 1867. és 1868. évi folyamának egy tiszta példánya, a jutalomképek nélkül; a 66. és 67-diki folyam két borítéka kiányzik. Áruk 25 ft. Eziránt levél utján t. Szabó Kálmán városi jegyző urhoz fordulhatni Kún-Szent-Mártonba.

— *Vatyára:* H-nak. Szivesen látjuk a többit is.

— *Miskolcra:* P. G-nak. E tárgy eléggé s több ízben volt már az „Egy hét történetében“ megbeszélve.

— *Aradon:* O. A-nak. Efélek közlésével régen felhagytunk.

— *Deésre:* P. F-nak. A „*Heti Posta*“ legközelebbi számában jelenik meg.

— *Kassára:* Dr. K. A-nak. Ohajtását most nem teljesíthetjük, az afféléket rendes belmunkatársaink szolgáltatván.

— *Marosvásárhelyt:* Sz. G-nak. Már nincs meg.

— *Carlsbadba:* R. P-nak. Ohajtva várjuk.

Ujdonságok.

* (*Az orsz. erdészeti egyesület idej nagygyűlése*) szept. 26-ától október 1-éig lesz Kassán, s felhívának a tagok, hogy minél számosabban jelenjenek meg. A nagygyűlések egyik feladata a hazai erdőgazdaság állapotának minél nagyobb megismerése, s ezért választást most is az egyesület a közgyűlés helyeül Kassát, mely mintegy átmeneti kaposot képez az alföld és felvidék erdőgazdasága között. E közgyűlésen választják meg az új igazgató-választmányt is. Kassa az egyesület tagjait mint házigazda fogadja, s a vasutak és gőzhajók — az igazoló jegyek előmutatása mellett — fél áron szállítják az oda utazókat. Az előleges tájékozás végett szükséges tehát, hogy a részvenni akarók szeptember 15-ig jelentkezzenek Pesten a titkári hivatalnál (reáltanoda utca 14 sz.) azontul pedig Kassán Haske Emil főerdész urnál. Az egyesületbe ujon belépő és 5 frt évdíj fizetésére kötelezett tagok az igazolási jegyekért szintén a titkári hivatalhoz forduljanak. A közgyűlés

napirendje következő: szept. 26-ikán délután ismerkedési összejövetel a kaszinóban; 27-ikén reggel 9 óraker közgyűlés, az elnökök és igazgató választmány lemondása, új választások stb; d. u. 2 óraker közös ebéd a városi redoutban, azután erdei szemle a kassai, újfalusi és tihanyi határban. 28-ikán kora reggel összejövetel a város-házánál, kirándulás a városi bikkes erdőbe, a pokri vi magaslatra, hol közös ebéd lesz; 29-ikén közgyűlés, mely alkalommal az erdészeti könyv pályázati eredményét is kihirdetik; d. u. a közös ebéd végeztével albizottsági ülés s a lövöldei ünnepélyen való megjelenés; 30-ikán kirándulás a városi fenyvesbe, a csermelyvölgyi fűrészgép megtékinzése, közös ebéd a bakói fürdőben. Okt. 1-jén zár-ülés.

— (*Egy kosorus költő műveiről.*) Tompa Mihály sajtó alatt levő költeményei közt nem lesznek meg a „Virágregék“, minthogy ezek még Heckenast kiadói jogát illetik. A költemények, melyek

Ötödik évi folyam.

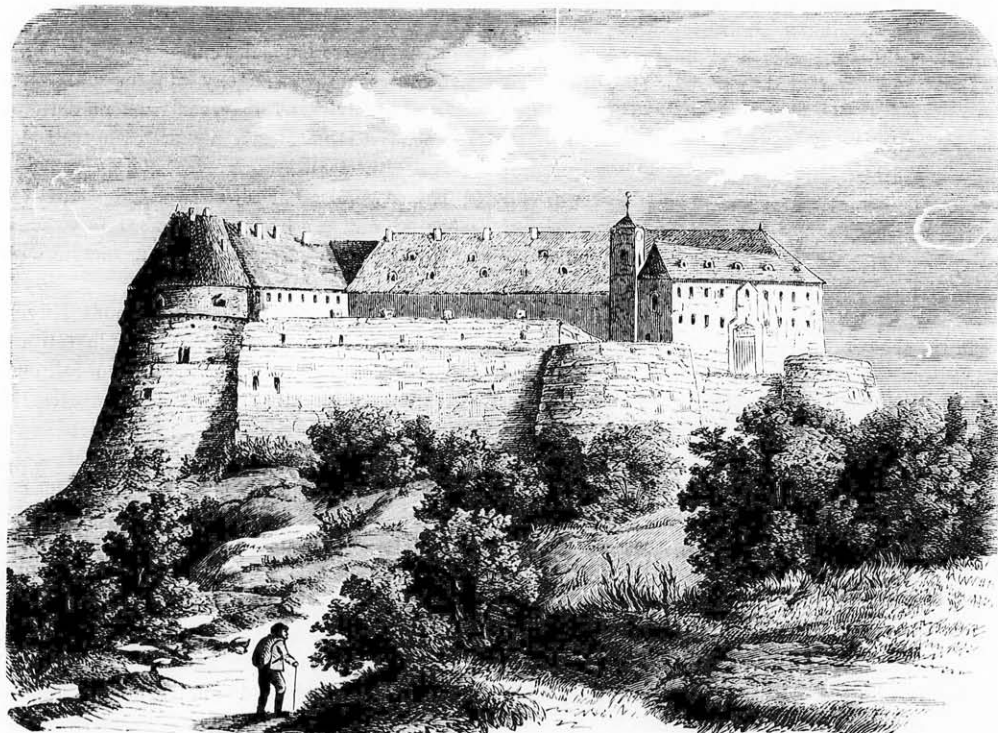
33. szám.

Pest, 1869. Augusztus 19-én.

Vöröskő vára Pozsonymegyében.

A vándor, ki a Szomolánytól Pozsonyig vonuló Kis-Kárpátok aljában halad, e hegyvonaltól regényes fekvésű városai s falvai között aligha talál

szakra fekvő Vöröskő vára, mely a Kárpátok egyik jelentékeny magasságu hegyfokáról büszkén tekint le Mátyás földének egy nagy részére

Vöröskő vára (Pozsonymegye) északnyugati része. (Pirk J. rajza.)

land oly elragadó szépségű s a regényesség eszményének olyannyira megfelelő helyet, mint a Modor sz. kir. várostól mintegy egy órára éj-

E vár, a körülről elterülő magas fenyvesárnyalatával, s az alatta délnyugatra fekvő gyönyörű Pila-völgynek gyáraival, s a hegy alján rendet-

lenül szétszort házakkal — tekintve Pilának valamely emelkedettebb helyéről, — oly elbájoló tájképet varázsol elénkbe, hogy önkéntelenül Helvétia büszke béreinek valamely századokat látott épületét képzeljük magunk előtt, s egyhamar nem tudjuk: vajjon e gyönyörű tájkép képzeletünk műve-e vagy pedig valóság? Vöröskő s vidéke valóban azon ritka helyek egyike, melyet miután megtekinténk, fájó szívvel hagyunk el, s melynek képe eltörülhetlen vonásokkal véssdik be emlékezetünk lapjára.

Miután a t. olvasó Vöröskő külsejét — az ide mellékelt képen — megismerte, mindenesetre érdeklődni fog annak belső szerkezete, s egykori lakói iránt is.

Ez érdeklődés kielégítése fogja képezni rövid értekezem tárgyát.

Mielőtt Vöröskő várának ama részébe lépniünk, melyet képünk elötüntet, a vár éjszaki s éjszaknyugoti részén két előudvaron kell átmennünk, melyek körül majd az urodalmi tisztviselők s szolgák lakhelyeivel, majd pedig egy szép s jó karban fentartott lovarda- s istállókkal találkozunk. A képünkön ábrázolt várnegyszögbe — mely a talajdonképeni várat képezi — egy nagy köhídon át lépünk. A várkapu alatt mindjárt egy érdekes régiséget találunk, mely a Pálffy-család által nagy becsben tartatik. E régiség egy közönséges sajka, melyen gróf Pálffy János nádor Belgrádból a törökök ölő fegyverei elől megmenekült.

A kapuboltozat alatt jobbra, egy lejtő a vár híres s bizonyára a maga nemében páratlan pincéjébe vezet. A pincében négy, fából készült emelet van, melyek mindenikén még harminc év előtt boros hordók voltak elhelyezve. E pincében magát annyira kiismerni, hogy az ember el ne tévedjen, több napi munkát képezne. A hordók a legfelsőbb emeletről egy, mind a négy emeletet átmetsző nyílásban alkalmazott gépezet által szállítottak le az alsóbb emeletekbe. E pince — több szakértő állítása szerint — majdnem huszezer akót képes volt befogadni.

A pince bemeneténél, egy keletre vezető szűk s alacsony folyosón át, a híres várkúthoz érünk, mely oly mélyen van a föld alatt, mint a pince földszinti része. A kút egy, az udvar közepe táján levő rostélyon át nyeri világosságát. E kút a pincével együtt kétségen kívül a vár legérdekesb nevezetességét képezi, mert a mint constatálva van, a kút mélysége legalább 60 ölet tesz, mely mélységből 46 öl nagy négyszögű kőtáblákkal van kikövezeve, a mint azt a vár máltjára vonat-

kozó XVI. századbólvaló év könyvek bizonyítják. E kút kiköveztetése a leghajmeresztőbb vállalatok közé tartozhatott. A kiköveztetés a XVI. század első felének utolsó éveiben eszközöltették, a Fuggerek alatt.

A mint a várkutat elhagyjuk s a pincében az udvar fala mentében délkeletre haladunk, egyszerre igen szűk folyosóra bukkanunk, mely kis s gyenge lécekkel van elzárva. Ha e léceken átbúvunk, a folyosó egy 5 négyszög láb tágas s ugyanannyi láb magas földalatti üregbe vezet, melyben körültekintve figyelmesen, egy kőbe erősített vaskarikát találunk. E fölfedezés s a helyiség zordonsága, mely alig látható a nagy sötétség miatt, eléggé bizonyítják, hogy e hely hajdan nagyobb vétkesek börtönül szolgált.

Ha — visszatérvén a pince bemenetéhez — azzal szemközt nyugotnak tartunk, azon lépcsőhöz érünk, mely az óriási nyugoti bástyába vezet. A bástya közepén nagyszerű dóriai támoszlopot veszünk észre, melyen a bástya teteje nyugszik. A bástya fala legalább nyolc láb vastag s egy szűk folyosó által két részre oszlik. E folyosóból a lőréséken át az ellenség soraira szokott vala Vöröskő őrsege lődözni. E kis folyosóban, minden lőréssel szemközt, van egy alig másodfél négyszög lábnyi nyílás a falban, melynek rendeltetését, bármennyit is forgattam a vár évkönyveit — ki nem derithettem.

E bástyából a vár éjszaknyugoti falán át egy négy láb magas s három láb széles folyosócskán át a vár éjszaki bástyájába érünk, melynek szerkezete hasonló a nyugotiéhoz.

De hagyjuk el a földalatti büzhődő helyeket, hol hajdan sok vitéz keble elszorulhatott a vár körül táborozó ellenség láttára, s hol sok ember gyakran tán kisebb vétségekért is, megfosztva a nap melegétől s világtól, epedve várta az órát, mikor a börtönőr szabadulása hírét tudtul adandja, s tekintsünk körül a vár belsejében és az ott található régiségeken.

Legelőször lépünk be a vár délnyugoti szárnyába, hol a főbemenet s fölépcső van. E szárny földszinti részén, a bemenettől balra, egy tágas, csinos freskóképekkel, kagylókkal s érekövekkel díszített terembe nyitunk, melybe egykor Vöröskő urai a nyári napok hősege elől menekülni szoktak. E terembe több esővön át vizet vezettek, mely a légmérsékletet hűvösé tette. E teremmel szemközt, a fölépcső mellett, van a régiségtár s könyvtár. Az első, habár a család tagjai között történt örökségi osztás alkalmával több érdekes tárgytól megfosztatott, mégis sok oly darabot tud felmu-

tatni, melyek régészetileg fontosak, s bármely muzeumnak díszére szolgálhatnának. Ilyenek: több mythologiai eszmét ábrázoló római és görög szobor, egy remek festmény, több csinos faragvány, mely utóbbiak között kiválóan figyelmet érdemel a Pálffy Miklós báró pozsonyi síremlékének miutája, melyet — a hagyomány szerint — fia, István, fogságban létekor készített volna*).

A könyvtár több értékes történeti, bölesészeti hittani s szépirodalmi termékben bővelkedik. A legtöbb könyv a francia s német irodalomból való; a magyar irodalmat, sajnos, alig látjuk itt néhány munkával képviselve.

Ez is egyik bizonyítéka annak, mily kevés részvét hevíté néhány év előtt főrangú családaink keblét a nemzeti irodalom iránt!

Felhaladván a lépcsőn a délnyugoti szárny első emeletébe, gróf Pálffy János szép fegyvertárába lépünk, mely 266, jobbadán a két mult századból származó puskával s száznál több, nagyobb részt ezüsttel ékített pisztoly, s az insurrectio idejéből való számos karddal díszeskedik.

A fegyvertárból gróf Pálffy Jánosnak szomszéd termeibe lépünk, melyek — noha tán egy század óta semmi lakót sem fogadtak — mégis magukon hordják hajdani szépségük nyomait. E termekben leginkább a tetőzt halavány freskóképei vonják magukra a műértő vendég figyelmét. E freskók között említést érdemel: Cleopatra képe, a fürdőben levő Zsuzsánna s egyéb érdekes mythologiai képek. E termek két nagy s néhány kisebb olajfestvényt kivéve, semmi butorral sínesenek ellátva. A képek között történeti érdekekkel bír gróf Pálffy V. Jánosnak arcképe a mint lovagol, s egy württembergi hercegnek képe, kivel ő párbajt vívott, melyért azután egy ideig Lengyelországban ette a száműzetés keserűjét. A délnyugoti szárnyat a csinos s meglehetősen tágas várkáporna zárja be. Legkiválóbb műkinését az epistola részén levő boldogságos szűz képe, karján a kis Jézussal, képezi. E képen a gyöngéd anyai szeretettel párosult öröm vonásai nagyon híven visszatükrözvék. A kápolna tőzszomszédságában a déli bástya emelkedik, melyben, valamint a keletiben is, több csinos szobára akadunk.

A délnyugoti első emeletből átmehetünk a dél-

keleti oldal emeletébe, hol belépve, legelőször a a vár jelenlegi tágas ebédlőjében önkénytelenül a a regényekben oly részletesen s élénk színekkel leirt lovagtermekre gondolunk, hol a várlovagok vendégeikkel szoktak vala vigadni. Alig tettük be magunk után az étterem ajtaját, a vár délkeleti részéből kinálkozó gyönyörű kilátás miniatúr képtől az ablakhoz vonzatunk. Kíváncsi szemünk előtt egy eszményi s festői nagy tájkép merül fel, melyhez hasonlót nem sokat mutat fel különben szép hazánk. Ha egyenesen magunk elé nézünk, szemünket egy, a végtelenben eltűnni látzó erdők s gazdag vetéstől hullámzó rónáság gyönyörűkörteti; délre tekintve, meglátjuk a Vöröskő jobbán magasra felnyúló Kukla-hegyet a a tövében kopogó rézhámor- s malommal, ezeken tal pedig a Pozsony felé elnyúló Mátyusföld kisebb erdőkkel himzett lapályát. Az éjszakeleti kilátás képét a Vág folyó mellett elfutó Kárpát-vonal szegélyzi, melyről Galgóc vára barátságosan int korosabb társának. Ha a homfi-kelben még ki nem aludt a hazaszeretet, lehetetlen, hogy a Vöröskőből élénk tárult tájkép láttára e szavakra ne fakadjon: „Szép föld az én hazám!“

A délkeleti oldal első s második emeletét, mely a vár főhomlokzatát s legszebb részét képezi, a vár legnagyobb részének birtokosa: gróf Pálffy István lakja.

A vár éjszakeleti szárnya, a mint képünk is mutatja, nem egyéb egy óriás, mintegy 90 öl hosszú s 7 öl magas bástyafalnál, melyen szép nyári estén sétálni, a legnagyobb élvezetek közé tartozik.

Az éjszaki bástya fölött egy, a vár épületéhez nem igen arányosított torony emelkedik, melyben két harang űrítetik, melyekkel a várbeli szolgáltnak jel szokott adatni az isteni szolgáltra, mely maiglan naponkint tartatik a várbeli kápolnán által.

Az éjszaknyugoti szárny, hol a bemenet áll, kívülről ugyan jó karban van, belseje azonban, melynek rendeltetése volna, hogy szobákkal szolgáljon, egészen el van hanyagolva.

Értekezésem kezdetén megígértem, hogy az imént leirt helyiségek egykori lakóit is fel fogom említeni. A t. olvasó megbocsátja, ha e részben a hely szűke miatt rövid leszek.

Vöröskő vára (németül: Bibersburg) a legnagyobb valószínűség szerint, 1230. év körül Premiszláv Ottokár, cseh király nejének: Konstancia, III. Béla leányának részére épült.

Konstancia után 1296. évben Tibuch s Turny grófokat találjuk Vöröskőn, mely utóbbi azonban

*) Voltak itt több év előtt gyönyörű goth izlésben faragott, s néhány száz herceg himzett képeivel ellátott régi székek is, melyeket jelenleg gróf Pálffy János a Vöröskőtől 2 1/2 órányi távolságra levő bazini várkastélyában őriz.

rövid idő múlva 200 aranyért s egy lovagpáncélért Csák Máténak adja el vöröskői részét. Csák után nem tudhatni egész biztonsággal, mely birtokosokat uralt Vöröskő, annyi azonban bizonyos, hogy azt nagy Lajos uralkodásának első éveiben Wolfard Ulrik német lovagnak, a nápolyi hadjáratkor tanusított jó szolgálatáért adományozta. *)

A Wolfardok között Pál birta utoljára Vöröskőt. Ennek neje, Jutka', opávinai herceg leánya, 1440. évben özvegyesgre jutván, Erzsébet királynétől Vöröskőt elnyeri s nem sokára Szentgyörgyi gr. Györgyvel házasságra lép. György gróf már 1449. évben Vöröskő urának írja magát.

A Szentgyörgyiek egész 1516. évig maradtak Vöröskő birtokában.

Péter, az utolsó Szentgyörgyi, a várat 36 ezer forinton Zápolya János vajdának elzalogosítja, ki azt 1522. évben György fivérével ismét Tornalyai Jakabnak zálogosította el. A vár, bár zálogban vala, tulajdonkép a kamara birtoka volt, és csak az 1522-ik évben került ki ennek kezéből, midőn azt II-ik Lajos király nejének, Máriának adományozta. — Mária nem bírva bizonyára az új adományt terhelő óriás zálogpénzt kifizetni, Vöröskőt már 1523. évben Thurzó Elek s János testvéreknek adományozza. Thurzóék kifizetvén a zálogpénzt, egész 1535. évig megmaradtak Vöröskő birtokában, mely

évben azt rendezetlen pénzvizonyaik miatt a híres ágostai tőzséreknek: Fugger Rajmond Antal s Jeromos fivéreknek kénytelenítették 107,041 forintért örökre eladni.

A Fuggerek, kik uzoráskodásaik miatt Magyarországbán annyi ellenszenvre találtak, egész 1586. évig voltak Vöröskő urai. Ez évben a vitézségéről a politikai avatottságáról híres báró Pálffy

Miklós, a Pálffy-család hírének s gazdagságának megalapítója s Fugger Mária férje, vette meg Vöröskőt, a melyet utódai maiglan épen fentartottak.

A Vöröskőn székelt Pálffyak közül különösen kiemelendő V. Miklós nádor, ki Párkány-, Esztergom-, Zalankemén-, Kassa- és Bégrádnál vitézül harcolt. Meghalt 1732. évben. Ennek öcsese, V. János, szintén nádor, ki többször szerencsésen harcolt Rákóczy ellen. Meghalt 1751. évben.

E két nádortól származnak egyenes ágon Vöröskő jelenlegi birtokosai. V. Miklós nádoréi: József, Móric és István grófok, kik az uradalomnak három nyolcadát birják, melyet V. Miklós birt vala, s a nép által maig is idősbaraság- vagy uraknak hívatnak, mivel

az öregebbik testvértől származnak. V. Jánosnak öt nyolcadát XI. János — Ferenc fia — birja.

A vöröskői uradalom, melynek székhelye a vár, kétségtelenül hazánk legszebb s legjovodelmesebb uradalmi közé tartozik. Területe majdnem 24 ezer holdat tesz, miből körülbelül 11 ezer szántóföldek-, rétek- s szőlőkre, a többi pedig erdőre

Asszir bronz-ékszerek s dombormívű löfej.
(„Ninivéről” című cikkünkhöz. Szövege az 517. oldalon.)

*) Wolfard volt a Lajos által még Verona városában elfocsátott német zsoldosok egyik vezére. János főesperes Thuróczynál: Cap. 18. 23.

esik. Erdeje a lehető legjobb karban van, s jobbadán tölgy- és fenyőfát szolgáltat.

Vöröskő vára hat százados léte alatt több viszontagsággal volt kénytelen megküzdeni. Falai alatt többször heves csaták vívattak. A középkorban Ottokár cseh királytól, nem sokára ezután pedig Aportól támadtatott meg. Az új korban Bethlen Gábertól diadalmasan bevétetett, IV. Pálffy Miklós azonban azt ismét elfoglalta. Vöröskő falai II. Rákóczy Ferenc hadait is látták maguk körül, melyek vereséggel kény-

telenítettettek elvonulni. Vöröskő ez időben, a mint Pálffy Miklós, úgy látszik, gróf Forgách Ádámmal intézett egyik levelében említi, tűzvész által megkárosult; ugyanezen baj érte e század elején is, mely idő óta a vár délnyugoti részé megszűnt kétemeletes lenni.

A vár átlag véve jó állapotban van s remélhető, hogy az ősei főszékhelye iránt fűi kegyelettel viseltető gróf Pálffy István mindent megteendő, a mi e nagyszerű épület fentartása- és szépítésére szolgáland.

Jedlicska Pál.

Ninivéről.

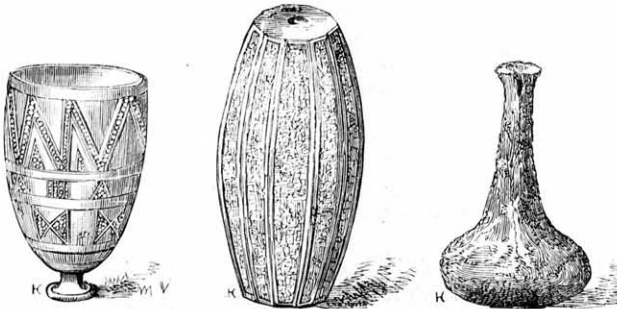
XI.

(*Rajzművészet az assziroknál. A szobrászat. Bronz, agyag, drágakő és elefántcsont-tárgyak.*)

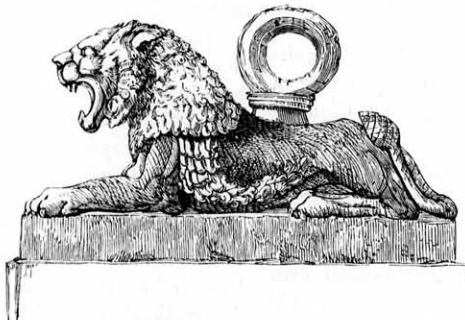
Az alkotás rendszere s a díszítmények arra mutatnak, hogy az asszír művészet sok tekintetben már nevezetesen kifejlődött volt. Sok tekintetben, mondjuk, mert a plasztika és rajz között még itt is sok egyenlőségre akadunk.

Nem tudjuk: vajjon az asszír művészet az egyiptomiéhoz hasonló szertartások és vallásos szabályok közé volt-e

szorítva s csak annyit látunk, hogy az asszír plasztikai művészet épen úgy, mint az egyiptomi, fejlődésének csaknem ugyanazon fokán maradt. A jellegeknek ugyanazon alakokban adása, s rajzban a vonások keménysége mindketőjük közös sajátága, bár az asszírok e hibában is kevésbé szenvednek, mint az egyiptomiak. Igaz, hogy az asszír művésznak épen úgy, mint az egyiptominak, állandó alakja van minden típus számára, rajzoljon ő papot, harcost vagy fogoly ellenséget: mindegyikén ugyanazon jelmez,

Asszír cserépedények és ékiratos henger.

Bronz oroslán Szardanápal palotájából. („Ninivéről“ e. cikkünkhöz).

ugyanazon jelvények, sőt még ugyanazon mozdulatok is fordulnak elő; de az is igaz, hogy minden egyes alak rajzolásában igyekszik a természetet minél jobban megközelíteni; az arcok és tagokban minta után látszik dolgozni, mit nem ismer az egyiptomi képfaragó, s emellett — a hogy birja, — az izmok kidomborodását s az ízek játékát is vissza igyek-

szik adni; vésője roppant gondot fordított a részletekre, a díszítményekre, a hajzatra s szakállra. Legnagyobb gyakorlottságot azonban az állatok előállításában tüntet fel; különösen lovai és oroslánai oly tiszta, oly világos, oly természetes művek, hogy azok bizton oda állíthatók a mai művészet hason teremtményei mellé; azonban emberi alakjaiknál ne keressünk rajzművészetet, sem a tagoknak a test mozgása szerinti hajlását, sem az ugynevezett skurciozást, különösen pedig a csoportozatokban sem elmosódó

vonalat, sem arányt, sem távlatot, szóval semmi olyast sem, mi magasabb értelemben vett művészetet, a természet igaz megfigyelését főtételezi. Ha az asszír művész oly völgyet akar ábrázolni, melynek közepén patak foly keresztül, ez esetben fát mindenesetre megfordítva helyezi el, oly módon, hogy a patak egyik partján levő fák koronái fölfelé emelkednek, a másikon pedig azok lefelé vannak fordítva. Hasonló barbár felfogással az egyiptomiaknál is találkozunk.

A valódi művészet, — mely műveibe érzelmet s az anyagiak utánzásában őszhangzatot lehel, — ez a görög szellem teremtménye; idáig a görög előtt egyetlen nép sem emelkedett.

Mindamellett a görög művészet gyökerét is az ázsiai művészetben találjuk.

A szó szoros értelmében vett szobrot Assziriában eddigelé csak kettőt találtak; az egyiket Kalah-Serghátban¹; ez ülő szobor s nagyon töredezett; a másik álló szobor s Nimrud egyik palotájából került elő. Ez körülbelül fél természet nagyságu s kemény mészkőből van faragva. E szobor általános arányai nem épen hibásak — mondja róla Layard, — bár oldalról tekintve kissé vékonynak tetszik az alak.

Eddig azt hívték, hogy Görögország és Itália a plastikai művészetre első ihletést Egyiptomból nyert; az asszír ásatások azonban kitüntették, hogy e nézet hibás volt. A Phoenicia- és Ninivében talált vázák- s más edényeknek tökéletes hasonlósága az etrúriai és görög hasonló terményekkel, egyenesen rámutat, hogy onnan eredt az utánzás. Ezen hasonlóság kiterjed az edények alakjára, díszítvényeire és jelvényes tárgyaira is.

Legnagyobb és sokszor meglepő művészies gyakorlatosságot az asszirok leginkább a közéletben gyakran előforduló apróbb tárgyak előállításában tanúsítottak. Ez is közös vonásuk az egyiptomiakkal, kiknek Krisztus előtti 2000—2500 éves sírjaikban oly fegyvereket, ékszereket és tárgyakat találtak, melyeknek készítmódja ma is bámulatra ragad.

Az asszirok már ismerték az üveget s a zo-

máncok különböző nemét. Értettek az agyagégetéshez, így készítették téglákat, vázákat s házi edényeket, többé kevésbé finom mázzal. Assziriában úgy az építés és díszítvényeihez, mint egyébre roppant használatban volt a tégl. Ékírateikat négy- sötég téglákra vagy sokszögű égetett agyaghengerekre vésték. Az asszirok még az épületek belső falaira alkalmazott téglákat is különböző színekben zománcolták s illetően díszítvényeik meglehetősen hasonlitanak az etruszkokéihoz. *) Cserépedényeik, valamint alabástrom és bronz-vázáik ép oly izlésesek, mint diszesek.

Némely ércnek, különösen a réznek olvasztásához, feldolgozása, és öntéséhez is értettek. A Khorzabában talált s jelenleg a Louvre múzeumában őrzött bronz oroslán (J. metszvényünket) igen szép mű. Az asszír romok közt igen sok bronz házi eszközt is találtak.

Azon ékszerek: karperecek, fülönfüggők stb. melyeket a domborművek alakjain látunk, szintén nevezetes ágát képezhették az asszír iparnak, mely e mellett még az elefántesont faragásához s drága kövek csiszolás- és véséséhez is értett.

XII.

(Az asszír vallás.)

Az ékíratok és domborművek adatai nyomán az asszír istenek és vallási szertartások számosak voltak, mind amellet egész vallási rendszerük maiglan sincs még határozottan megállapítva. A domborműveken és vésett ékítményeken az emberfejú szárnyas bikák- és oroslánokon kívül leggyakrabban sólyomfejú vagy haltestű emberekkel, szárnyas nemtökkel s oroslánt fojtó Herkules-féle alakokkal találkozunk. (L. a nyolcadik oldalon levő képünket.) Gyakori azon jelképes emberi alak is, mely egyik kezében fenyűtobozt, a másikkban valami füles-kosarat tart. A legfőbb isten jelképe az assziroknál így, mint az ó-perzsáknál, egy szárnyas körből kilépő alak.

(Saint-Martin Vivien után.)

Szokoly Viktor.

Szent Bertalan éjszakája.

(1572. augusztus 24-dikén.)

A világtörténet egyik legsötétebb lapját szakítá ki s illeszté közelébb vásznára Fichtel festész, midőn a vallási rajongás, a felkorbácsolt szenvedély vérlázító kegyetlen bűnét tárja elénk, azon rettenetes orgyilkosságokat, melyeket a polgárisulás terjedése korszakában, a civilizáció szék-

helyén, Krisztusnak szereteten alapuló szent tana nevében követték el.

*) A zománcos téglákkal díszítvények szerint való építés Keleten, különösen Közép-Ázsiában még a középkorban is divatozott. Lásd az erre vonatkozó tudó-

Az orgyilkos, ki fényes nappal támad meg, már szintén borzalmas; mennyivel borzalmasabb az, ki sötét bűnét, mint a hyéna sötétben követi el. Fichtel nem magát a mézszárlást ábrázolja 9-dik oldalon levő metszvényünkön, de az azt megelőzőt éjjelt. Páris utcáira a sötétség fátyola borul, melyen azonban keresztül tűnnek az orgyilkos összeesküvők alakjai, meg-megjelölve azon házak ajtait, melyeknek lakóit mézszárlásuk áldozataivá szánták. A biblia történeteinek halálangyala jut eszünkbe, ki előtt szintén meg valának különbözőtve a házak ajtai.

Szent Bertalan éje történetét — legalább főbb vonásaiban — ismeri minden olvasónk, ki a világ-történet lapjait forgatta s azért képünk magyarázatául arra vonatkozólag csak néhány rövid sort igtatunk ide.

Franciaországban II. Ferenc halála után a hirhedt nevű Medici Katalin vette tíz éves fia, vagyis IX. Károly helyett kezébe az uralkodást. Alatta hevesen folyt a protestans hugonották s a katolikusok közt a legfanatikusabb harc, melyben mindkét részről soknemű kegyetlenkedés történt. A hugonották fejei az ifju bearni herceg (később IV. Henrik néven Franciaország és Navarra nagy királya) s a hős Coligny tengernagy voltak, kik iránt az anyja által behálózott ifju király, IX. Károly, barátságot szinlelt annyira,

hogy az öreg Colignyt udvarába hívta s atyai tiszteletben részesítette, míg a bearnii hercegnek hugát jegyezte el, hogy az 1572. aug. 18-dikán Párisban tartandó lakodalomra a hugonották fejei fővárosba, egy csoportba csalogattassanak Némelyek előre figyelmeztették Colignyt a veszélyre, hanem sikertelenül.

Augustus 22-kén egy ablakból lövést ejtettek Colignyre és megsebesítették, s ez napon történt a király, anyja s hiveik közt eskü arra, hogy haljon meg minden hugonotta.

Az általános mézszárlás ideje sz. Bertalan éjére (aug. 24—25.) tüzetet ki. Coligny megöletése után a királyi kastély tornyából éjjeltájban haranggal adtak jelt az összegyűlt katonaságnak a mézszárlás megkezdésére, melyből Condé herceg s a navarrai király, Henrik, csak úgy menekültek meg, hogy misét hallgatván, *látészólag* a katolikus hitre tértek. A hugonottákat kiirtani IX. Károly megparancsolta az egész országban; néhány emberszerető tisztviselő azonban nem hajtá végre a vérszopó parancsát, melynek 30,000 ember élete esett áldozatul. A római egyház feje szerint ez utálatos véradózat kedves lehetett az Ur előtt, mert a mint hírét vevé a pápa, ágyúkkal durrogtatott, örömmünöpet hirdetett s Te-Deumot énekeltetett.

—.

Haller Gábor.

(Magyar történelmi korrajz.)

Boldog idők, midőn a fejedelmet is kötéllel fogták!

Szegény jámbor Apaffi Mihály uram ugyancsak elszörnyűködött, a midőn közrefogták a török csaszok, számszerint huszonnégyen, és bekisérék Ali basa táborába; hát még a midőn basa ő kegyelmességétől ama szörnyű ítéletet hallá, hogy ő, Apaffi Mihály, ebesfalvai compossessor, e perctől fogva Erdélyországnak nagyságos fejedelme: már akkor bizonyosan fálnak ment volna ijedtében, ha ugyan erre ideje lett volna. De még csak a tarkóját sem hagyták megvakarni, hanem azonnal vitték Kis-Selykre, hol is az erdélyi rendek által fejedelemnek declaráltatt.

Erdélyi rendek? Igen, ott volt Apaffi Mihály uramnak testvére, István, aztán meg komája, szomszédja: mind a jobb-, mind a baloldali, ezek menten miniszterekül választattak; aztán ott

volt vagy 300 székely, kik kijelentették, hogy ha már egyszer megválasztották a fejedelmet, majd csak meg is védelmezik.

Jó Apaffi Mihály mindazáltal nagyon szerette volna, ha Kemény János, Erdélyországnak törvényesen megválasztott fejedelme, addig verné meg őt a csatában, míg egyetlen rendes katonája sincs, legalább nem fájna senkinek s ő is lerázhathná magáról a kellemetlen nyögöt. De Kemény János sokkal okosabb uri fejedelem volt; hagyta erősödni Apaffit, hogy legyen kit megvégni, azalatt pedig Szebenben dalidókat rendezett.

Azonban Kemény János feledte a közmondást: „Nem jó a hájat obre bizni!“ s míg ő Szebenben lakomázott, addig Apaffi Mihály urammal elhitteté jó felesége Bornemissza Anna, hogy még sem oly rossz dolog az: fejedelemnek lenni!

Mi rossz volna abban, ha az ember egy fejjel magasabb a többinél. Nem mindig van zivatáros idő, hogy villámütéstől lehetne félni; aztán dicső

ség, fényes udvartartás, piknik helyett lakoma, früstök helyett ebéd . . . Apaffi kezdett megbárátkozni a fejedelemséggel. Midőn pedig már nagyon jó pajtások voltak, Kemény János megérkezettnek hívé az időt, melyben kimutassa, hogy

Es ime, mikoron az eltörődött nap ágyát kezdi vala vetni, benyargal Segesvár kapuin Kucsuk basa kétezer kipróbált harcosával és hírül adja Apaffinak, hogy Keménnyel meg fog ütközni.

Apaffi most azon gondolkozott: mily nagy égi

Asszír jelvényes alak Szargon király khorzabádi palotájából. („Ninivéről” c. cikkünkhez az 517. oldalon,

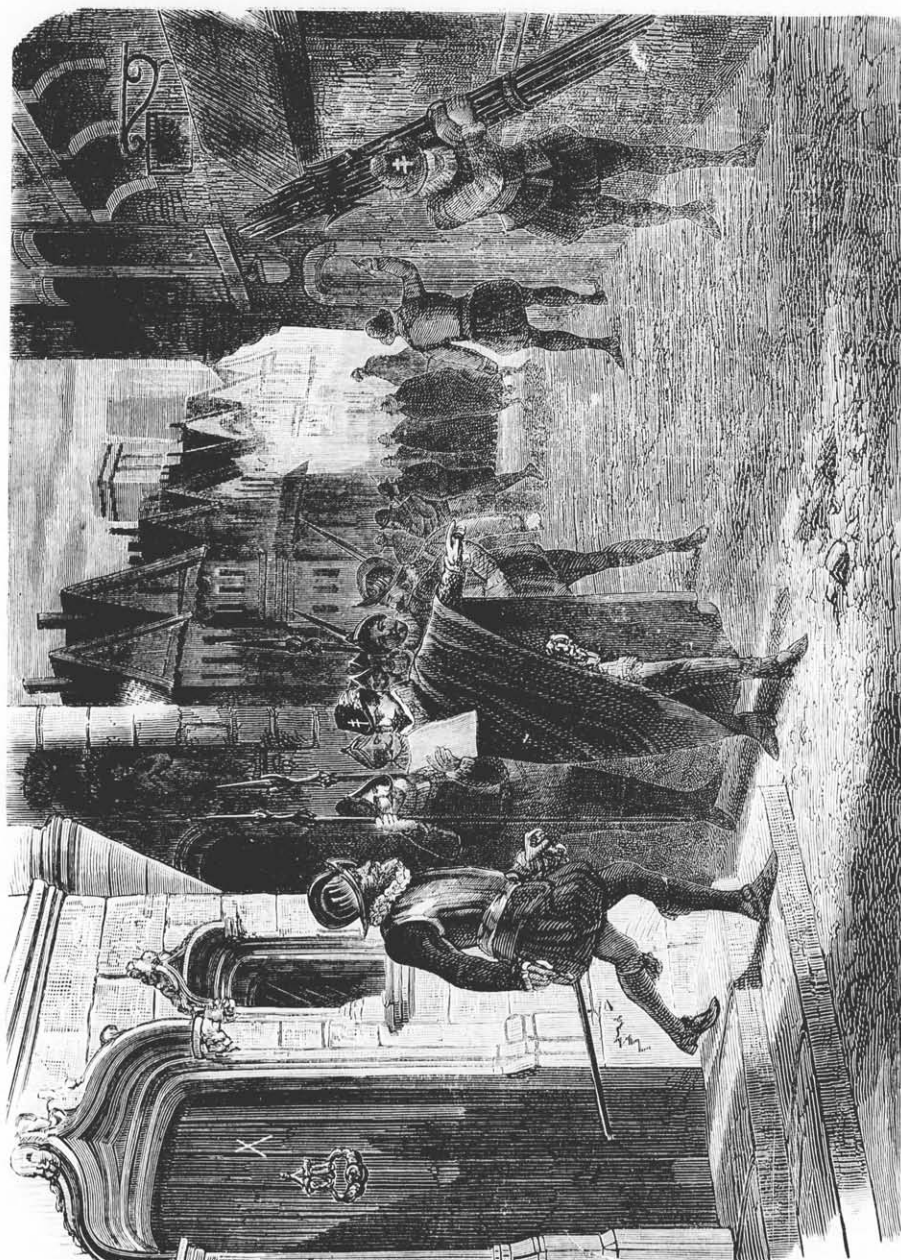
Erdélynek két fejedelem nagyon sok, és szép számu hadát megindítá Apaffi ellen.

Apaffi unni kezdé a fejedelemséget.

Alig néhány katonával Segesvárot huzta meg magát és várta, hogy a fejedelem kedveért tesz-e az isten csodát?

háborura volna szükség, hogy Kemény hada kétezerre olvadjon? S bölcsen kiszámítá, hogy ha minden ménkö jól talál, tizezeret kell leimádkoznia.

Égi háboru sem volt, mégis legyőzte Kucsuk basa Kemény táborát, ott veszett maga a fejede-

Sz. Bertalan eje 1572. aug. 24-dikén, a húzopotfiak legyilkoltatásá előtti. (Szövege az 518. oldalon.)

lem is; fegyvereit megtalálták, de teste a lovaktól összetiportatván, senki által föl nem ismeretett.

Apaffinak ismét tetszeni kezdett a fejedelemség. Csak Kolozsvárt, melyet német őrség védelmezett, kellett még bevennie, hogy oda tehesse át fejedelmi lakását, a többi majd magától fog jönni.

És ezen terve is sikerült. Először a parancsnokkal alkudozott a város átadása iránt, s miután ez hallani sem akart fölöle, a gyalog-őrséget iparkodott megvesztegetni, — ez által célhoz jutott. A gyalogőrség megtizedelte a lovasokat, szabadon bocsátá a tiszteteket, aztán felnyitván a város kapuit, Apaffi vallotta urául, és végiglen hűségesen szolgált.

Ez s a mi utána következett: a hódolat minden részéről, nagyon inyére volt Apaffi Mihály uramnak; hanem egyszer aztán ráüzent a nagyvezér, hogy jöjjen várat foglalni Magyarországra; ettől elment minden kedve.

Uj fejedelmet a tettek mezejére szólítani anyny, mint egy napos házast nejétől eltávolítani.

Apaffi szerette volna e dicsőséget másra ruházni. Talált is egy férfit, kit nagyravágyása miatt nem igen szivelt.

E férfi volt *Haller Gábor*, büszke, hajthatatlan, s mint akkori időben majd minden főúr, nagymértékben makacs.

Ily férfitól menekedni, ily férfit a csaknem biztos halálnak átadni, Apaffinak érdekében feködött. Néhány száz katonát kezeire bizván, utnak inditá Érsekujvár felé — azon üzenettel a nagyvezérhez, hogy mihelyt fejedelmi ügyei engedik, ő maga is a már megszállott vár vivására Magyarországra jön.

A jámbor fejedelemnek ezen böles intézkedése oda célzott, hogy addig fogja halasztani magyarországi utját, míg a török vagy beveszi a várat, vagy megunva a dicsőséget, visszaindul hazájába.

Haller Gábor cseppet sem késedelmezett a rábizott ügy végrehajtásával. Neki is volt célja: érdemet szerezni magának a török előtt és ez által annyira közel jutni a fejedelemséghez, hogy Apaffi uramnak megmutathassa, miszerint az Ebesfalvára vezető utat nem nőtte még be annyira a burján, hogy ő fejedelemsége családotól haza ne találjon rajta.

Ilyen, és ehhez hasonló gondolatok közt megjárta a hosszu, kellemetlen utat, s hogy Érsekujvár megvívásában részt vegyen, elég jókor érkezett a nagyvezér táborába.

A török tábor nagy területen elszórva a vár

körül, békés rendetlenségben pihente a tegnapi ostrom fáradaimait. Mennyire biztosnak érzé magát mind a várbeliek kirohanásai, mind a külről jövő segély ellen, mutatja az, hogy még azon óvatosságot is, mely háboruszkodás alatt okvetlen szükséges, fennyen megveté. Az erdélyi csapat bátran jöhet, senki sem állja utját, hogy megkérdezze: kik vagytok? hova mentek? Midőn már csaknem a táborig értek, akkor jött eléjük pár kíváncsi lézengő, ezek aztán kézzel-lábbal megmagyarázták, hogy Köprili tábor a ott a középben; oda menjenek meghallgatni azt az áldást, melyet ő nagyvezérsege mond rájok a feletti örömeiben, hogy oly kevesen jöttek.

Haller Gábor cseppet sem ijedt meg. Emelt föl haladt a nagyvezér sátoráig kised csapatja élén, ott leszökött ménjéről s megmagyarázta az udvaroncoknak, hogy beszélni akar a nagyvezérrel.

Bevezették.

Körülnézni sem volt ideje, midőn éktelen rikácsoló hangon egy frázist hall elmondani; mindjárt tudta, hogy neki szól, s hogy a szóló Köprili.

Csak ekkor vette észre. Kővér, mészáros-termetű ur volt a nagyvezér, apró szemei alig látszottak ki a nagy hustömegeből. Midőn Haller ráveté szeméit, már akkor megtette a kérdést s oly nagyot lélekzett utána, hogy a sátor valamennyi szőnyege megingott belé. A nagyvezér mellett álló tolmács megmagyarázta, hogy a kérdés imigyen hangzik:

— Hát te istentelen gyaur, miért nem vagy Apaffi?

— Mert isten Haller Gábornak teremtett!

— Hol hagyta uradat?

— Kolosvárott hordja a felesége uszályát.

— No fogadom, hogy soká nem fogja hordani! Szakállánál fogva hurcoltatom ide rejtekhelyéből a gazembert!

— Nem fog az eljöni, uram!

— Mit beszélsz, te kutya? Nem fog eljöni? A próféta szakállára esküszöm, hogy el fog jönni, mikor én akarom!

— És én még egyszer azt mondom, hogy nem fog eljönni, ám ütted el akkor fejemet. Hanem nagy jó uram, itt van az én két karom, ép mind a kettő; itt vannak katonáim, vitézek egy láb; állíts bennünket a leggonoszabb helyre, és harcolunk érted, a te dicsőségedért, és harcolunk addig, míg érdemesnek találsz arra, hogy engem tégy erdélyi fejedelemmé.

— Jól van, te kutya! Ha Apaffi nem jön, Erdély fejedelme vagy; ha jön: halál fia. Elmehetsz!

— Erdély fejedelme, vagy halál! — mormogá Haller, midőn a nagyvezér sátorából kilépett.

A nagyvezér pedig sürgős parancsot indított Apaffihoz, hogy siessen résztvenni Érsekujvár megvívásában, mert különben Kolozsvárt fogja megszállani.

Ezalatt az ostrom hevesen folyt; Haller mindezt kitünt, harcolt mint egy heros, katonái mint a titánok.

Hat hétig tartotta fel magát a vár Forgách Ádám kapitánysága alatt, míg végre a várbeliek kényszeríték a várparancsnokot a vár feladására. Forgách csak néhány napi türelmet kért alattvalóitól, remélve, hogy azalatt segély érkezik.

A török tábor kémek által értesült a várbeliek szorongó állapotáról. Senki sem örült ennek jobban, mint Haller Gábor, ki jól tudá, hogy a török Érsekujvár bevétele után visszavonuland hazájába.

Csak addig ne jöjjön a fejedelem.

Szeptember 14-ike volt, s a vár feladása szeptember 15-re volt határozva.

Ekkor érkezett meg Apaffi.

A nagyvezér mindazon kiténtetésekkal fogad-

ta, melyek egy fejedelmet megilletnek, s Apaffi a legjobb jelenetnek volt tanuja, milyet csak egy hadvezér hosszú küzdés után tapasztalhat: látta az érsekujvári kapitulációt.

És Haller Gábor? Apaffi megérkezte óta el volt készülve a halálra.

A nagyvezér, minthogy Érsekujvár bevételével a felső megyék kapuját nyitotta meg, elégségesnek találta a foglalást ez évre, s Apaffit visszaküldé hazájába.

Hallert is engedte vele menni. Miért ne hagyja örülni az életnek, mikor az oly édes?

Haller újra éledni kezdett; felfogadta, hogy fejével soha sem fog játszani többé. Midőn este a legközelebbi állomáson lágy álmra hajtá fejét, tíz óra körül hangos zibaj ébreszté fel: egy aga mintegy 25 lovas kíséretében, kik őt szonnal a nagyvezér táborába kísérték vissza.

Reggel 7 órakor Haller Gábornak egygyel kevesebb feje volt, Erdélyországnak egygyel kevesebb büszke férfia.

A törökkel nem lehet tréfálni!

Timkó József.

A pénz nemeiről.

(Vége.)

A legerjedtebb pénz gyanánti használatra a kis „cauris“ nevű kagylók találtak. Azokat a Maldiva szigeteken hálókkaal nagymennyiségben kifogják és Bombayba s Calcuttába vitetnek. 5000 darabnak értéke oly nagy, mint egy rupiéé (vagy 95 oszt. é. krajcár). Ezen kagylók itt és a kínai tartományban Yucatanban már a 13. században, midőn Polo Mark a mongol udvarnál szolgált, forgalomban voltak. Még a 16. században is vettek ily kagylókat roppant mennyiségben Bengáliába és Siamba és a portugálok azokat a nége-rekhez Beninbe és Congóba is szállíták. Brit Indiában és Siamban ezen kagylók általában pénz gyanánt használtak. Ezen kagylók egyszersmind a vad népeknél és az alsóbb osztálynál kedves piperecik és nyakravalókra s ruhadiszítésre fordítottak; mint a parasztek Némethonban és mindálunk is a felső vidéki tótok, mellényre és kalapra csillogó éredarabokat szoktak varrni.

A vad ember igen sokat ad a ritkaságra, és a brit pipere-árusok látták, hogy tarka toll-ék, a madve lábaiból készült nyakkötő igen nagy becsessel bir a vörösbőrű előtt. Az ind pedig gyakran csekélységnek színe vagy fonye által rá hagyja magát szedni, és szívesen odaadja egy

hódnak bőrét egy sárgaréz-gyűrűért, vagy üvegyöngyért. Üvegyöngyök Dél-Afrikában és a gabnadús Ondongában színezetük, alakuk és a szokásos divat szerint különböző értékűek. Minden újabbkori afrikai utazó, mint Livingstone, Burke, Speke és a mi 1864-ben meghalt Magyar Lászlónk is a szerencsén főnököknek egy ökröt vagy egy rabszolgát, elefántesontot vagy üvegyöngyöket fizettek vámul. A Lunta-négerek hatalmas főnöke Livingstone missionáriusnak az elbucsuzás alkalmával jóakarata jeleül zsinórra kötött kagylót akasztott nyakára, de a sátor függőnyei zárva voltak, nehogy valaki e hallatlan bőkezűséget lássa. Livingstone ezen szertartást először csak tréfának nézte, később azonban megtudta, hogy két ilyen kagylóért egy rabszolgát, ötért pedig egy darab elefántesontot lehet kapni, melynek értéke 10 font sterling (1 font sterling = 10 peng. frt). A nemzetek emelkedő műveltségével az ércek, különösen a nemes ércek, miután a legkülönbözőbb tárgyak képviselték a pénzt, használtattak pénz gyanánt. A régi zsidóknál az ércek a szent írás szerint Ábrahám korában még pipere-cikkek voltak, de csakhamar általánossá lett keresztet

ség miatt azonban pénzárúvá lőnek. Rendszeresen ezen érc pénzveretésre használtatott, melyben az ország bővelkedett. A kínaiak- és malayoknál az ónpénz, Senegambiában a vaspénz, a régi Olaszországban a rézpénz volt forgalomban. A zsidóknál az arany csak Dávid király uralkodása alatt alkalmaztatott pénzveretésre. Syracus a 30 zsarnok uralkodása alatt csak nagyon kevés arannyal bírt, úgy hogy Lídyá királyához Krösushoz kellett fordulnia, midőn aranyból álló ajándékot akart küldeni Apollónak Delphibe. A rómaiaknál is az aranypénz csak a világoralom bevégeztével Caesar és Augusztus alatt jött forgalomba. A régi németek többre becsülték az ezüstöt az arannyal, valamint a kurdok is Nadir shah idejében szivesen odaadtak bizonyos mennyiségű aranyat ugyanoly nagy mennyiség ezüstért. Az újabb kor államai közt Velence volt az első, mely aranypénzt veretett, később 1272-ben Angolország III. Henrik alatt, Magyarország pedig a 14 század kezdetével Robert Károly alatt.

A malayi szigeteken, ugyszinté Malakkán is ón- és sárgaréz-pénz van forgalomban, a kaffereknél pedig a kagylókon kívül gyékények, dárda, üveggyöngyök, különösen pedig sárgarézből készült gyűrűk; 300—400 gyűrűnek értéke egyenlő fél-tehén értékével. A kínai-birman határon a sárgaréz-pénzen kívül, úgy mint Afrikában, a sópénz is forgalomban van. Itt a mandingosoknál, hol a só egészen hiányzik, és csak a karavánok a sóban gazdag pusztából hozzák, egy 2 1/2" hosszú, 1 2" széles és 2" vastag kőtáblának folyó értéke 2 font sterling. Darkullában egy 14 éves rabszolganak az ára 12 font só volt. Abessyniában egy 6" hosszú, 3" széles és 1 1/2" vastag sőtáblának értéke egyenlő fél ezüst fagarassal (3 o. e. krajcár). Khina katonáit thea-téglákkal fizeti. Egy ily thea-téglának az értéke Kiachtában egyenlő egy papirrubel értékével. A siwahi oazon a pálmagyümölcs helyettesíti a pénzt, az Amazon folyó mellett pedig a viasz; Borneóban kék bengál vagy madras kelmék; a portugál birtok határára, a mexikóiaknál és afrikaiaknál pamutszövetek, megmért darabokban. Kínában ma a Tsien vagy ugynevezett Széken pénz van forgalom-

ban. Ezen pénz ónnal kevert és négyszögű lyukkal ollátott rézdarabok, s ezer darab két lat ezüsttel egyenlő értékű; azért is a kínai kereskedő mindig mérleget visz magával.

India nemes ércekben mindig szegény volt. Ruházatához a hindunak csak igen kevés kell, és ezt a keveset maga készíti; de azért ezen országoknak drága termékei vannak: fűszerek, drágakövek, festék-anyagok és finom szövetek, azért is, midőn elkezdődött a kereskedelem kelettel, sok nemes érc vitetett Indiába. A legrégebb időkben, különösen a chaldäusok, asszíríaiak és phöniciáiak, kik a régi korban a legnagyobb kereskedést űzték, összeköttetésben voltak Indiával. A szent-írás szerint a phöniciáiak leginkább aranyat és ezüstöt, drágaköveket, majmokat és pávákat hoztak vissza fizetés vagy cseréérték gyanánt. A rómaiak uralkodása alatt azonban a nemes ércek szakadatlanul keletre vitettek, és bár ezen kivitel még nem érte el tetőpontját, mégis a jelenkorban már sok aggodalomnak volt oka.

India és Khina néhány százmillió lakossal bír, hol minden egyes, tehetsége szerint gyűjtőget és takargat, az egyik talán csak néhány rupie pénzdarabot, a másik épen annyi ezret. A pénz ott paragon hever és többnyire titkon el van ásva, a régi korból a mostanra átment szokás szerint. Alig lehet gondolni, hogy nemes ércek egyike a most ismert ércek valamelyike által kiszorítható és kipótolható volna. Az érely bir ugyan nagy faj-súlylyal és tartós is, mint azok, azonban kevésbé idomítható, kevésbé szép és igen ritka. Midőn néhány év elűt az uj, ezüsthöz hasonló, Wöhler által előállított „aluminium“ nevű érc, a próbák alkalmával igen feldolgozhatónak és majdnem épen oly tartósnak mutatkozott, mint az arany és ezüst, már azt hitték, hogy a pénzveretésre is alkalmas lesz, azonban nem valósult azon hit, mert színe miatt, mely fehéreké, a vaséhoz hasonló hangja és csekély fajsulya miatt a pénzveretésre alkalmatlan. Azonban újabb időben sok fényűzési cikket készítenek belőle, s azóta az aluminium jelentékeny kereskedelmi cikk.

Nigrinyi József.

Az anyagcsere.

A „H. és K.“ t. olvasói közt bizonynyal van egy családapa is, ki fogja tudni, mit értünk ez alatt, hogy: család; mik annak hiányai, kivánalmái, igényei, s ha kell, követelései. Az egyik leánynak egy uj ruhára van szüksége, a másiknak egy uj

francia regény kell, a harmadik ellenállhatatlan vágyat érez füleiben az uj operát meghallgatni, a legkisebb fiu már-már szakadozni kezdő nadrágjára mutat, míg a legidősebb ütköző apa-tollaira, legyenek bár ezek még csak mikroszkopikus kicsiny-

ségüök, büszkén nagyok érzik magát s egy láda finom szivart rendel. — Szóval egyiknek erre, másinak arra van szüksége, és mind megelégedett s szerencsés, ha a pater familias kívánságát kielégítette, azaz: a számlát kifizette.

Hasonló követelésekkel lépnek fel az emberi test egyes organumai is, melyek mintegy családcsoporthoz képezve függönek össze egymással. Mindenik szervnek meg van egy vagy más kívánsága. Az agy phosphort, a tüdő élelyt óhajt, a bőr fürdőt kíván, az izmok pedig arra ösztönöznek, hogy járhalni menjünk velük, és csak most jön a gyomor. Ki ne ismerné a telhetetlen családtagot, mely gyakran oly kellemetlenül érvényesíti kívánságait?

De mindezen kívánságok és igények nagyon jogosak, ha tekintetbe vesszük az életrendtan könyvének azon lényeges sorait, hogy a corpus iuris a ius corporis-ért van.

Ezen törvénykönyvben a főtörvény ez: *sum cuique*. — Mindenkinek megadni a jogot, minden résznek az életmet, a mit szükségel, mindenkinek a biztosítékot a szabad mozgásra, tevékenységre, kifejlésre; mindenkinek a lehetőséget, hogy könnyen teljesíthesse azon feladatot, mire őt a természet utalja.

Hogy a *sum cuique* ezen kívánságait teljesíthessük, szükséges egy bevételi és kiadási rovatot készítenünk. Hogy melyik rovat alá melyik kívánságok tartoznak, meghatározni nem nehéz. A bevétel alá két nagy rovatot állítunk: 1. Bevétel: az élelem a gyomron keresztül; 2.) bevétel: az levő a tüdőn által. — A kiadási rovat alatt mint szabályozó kiadás, az anyagcsere szerepel; kiadás: a bőrön, veséken, tüdőn és májon át.

Kérdik most kedves olvasóim: mire fordítottan ezen bevételek?

Itt mindenekelőtt a szív két kamrájával s ebben a vér alkotmányoszerű körforgásával kell megismerkednünk. A balkamra (itt egyáltalán nem ellenzéki, hanem csak ürbeli kamra értendő), lüktetve a körület felé, innen a test egyes részeibe nyomja és hajtja a vért.

Ezen szállítmány a réteges csatornába igyekszik, melyek a vért fölverik s tovább hajtják az u. n. artesiákba vagy üterekbe. Egy ily vastag ütértörzs a bal szív gyökeréből ered. E törzs nagyobb ágakra, az ágak galyakra szakadnak; ezek mindig vékonyabbak és finomabbak, végre oly vékonyak lesznek, hogy szabad szemmel már nem is ismerhetők fel; ezek az u. n. hajszáledények. Ezen hajszáledények különféle kanyarulatokon és fonatokon át a szervek állományába mennek,

ezekből ismét új hajszáledények lépnek ki, melyek kezdetben láthatlanok, majd más edényekékhöz járulásával növekedve és mindig nagyobbodva, galyak és ágakká nőve, faszzerűleg ágaznak el s egy közös törzsben egyesülnek, mely mintegy nagy viszér, a jobb szívbe ömlik. Ezzel be van fejezve a nagy vérkeringés.

A jobb szívfélből a tüdő-útér vezeti a vért a tüdő hajszáledényeibe, ezekből a négy tüdőviszérén keresztül a bal szívfélbe ismét visszafolyik. Ezen rövid ut fog nevezetni *kis körforgásnak*, *tüdőkörforgásnak*, ellentétben a *testkörforgással*.

Térjünk most vissza a másik bevételi álláspontunkra. A tápszer eljut a gyomorba. Ezen tápalkatrészeket a test a nyirk-edényekből fogja felvenni, vagy ezekből felszívni. A nyirk-edények legközelebb a nyirkmirigyekbe vezetik a tápnedvet, s egy nagy nyirk-edénytörzsbe, a sorveretékbe szűrlik át, melynek tartalma a hall-kules csontüsterbe ömlik, hol a tápnedv a vért kevéssel a szív és tüdőbe való belépeése előtt össze fogja vegyíteni. A tüdőben egyesül a bevétel maradék-tényezője az az elsővel, a melybe minden behelléskor a körleégi levegőből élelyt veszünk fel, mely a vérhez járulván, azt termékenyíti, életképessé és életerősé teszi, és azon helyzetbe hozza, hogy azonnal rendszeres felhasználásához fogjon. Ez a hajszáledényekben történik. Itt a vérből egy folyadék, az ugynevezett tápfolyadék izzad ki, melyből minden szerv azon alkatrészeket vonja ki, mely életfeladatának betöltésére szükséges: kárpótlásul azon elemekért, miket tevékenységére felhasználva — megemésztett, a melyek szükségtelemé válna, a testből kihajtatnak. Ezen eltávolítást a hajszáledények is magukra vállalják s az elhalt, megromlott, elhasznált szövet-maradványokat a körforgásba viszik, ezen át minőségükhöz képest a bőr-, tüdő-, vese- és májnak adják át, honnan egy kapun keresztül az organismusból kiürítetnek.

Ezen csere a szervekben, a tápfolyadékok ezen leülepitésére, az átalakuláshoz új szövetrészek és egyidejűleg szükséges anyagok felvétele a körforgásba, ezen megiffodási, újjászületési processus nevezetetik *anyagcsere*nek. A természetes anyagcsere egy főoszlopa az egészségnek. És előre fölteszi nemcsak a szabályozott bevételt, de a szabad és korlátlan kiadást is. A kiadási rovat állomásától eltérés veszélyes reakciót idézhet elő. Hogy ha p. o. a bőr által a kiadás ideiglen meg van akadályozva, akkor a bőr kiválasztására meghatározott anyagoknak a vérben kell visszamaradni, a hol ennek megfertőztetését s hibás ve-

gyülését idézik elő, minek következtében az egész testnek határozottan szenvednie kell.

Ezen eset mindonnap beáll a meghülésnél, úgy szintén a bőr tevékenységének a tisztátalanság által lett rendetlenségénél, mindennemű kütégeknél, melyek a porusokat elzárják, a szabályszerű kigőzölgést megakadályozzák és a salak eltávolítását más szervekre bizzák, melyek az adó ilyenmő forgalmáról mitsém akarnak tudni. Így vannak okvetlen szükségös kiadások, miket megkímélni nem lehet. De épen azért kell a bevételt is a maga épségében hagyni.

Táplálkozási elemekkel kellőleg megtöltött anyagnak felvétele, egészséges, élenyűs levegő, a vér rendszeres keringése a kiszállított csatornákon át, életerős tápfolyadékok lerakódása az egészséges — saját teendőikbe mintegy benőt szervekbe, és az elhalt szövetmaradványok vérbeli felvétele, majd a meghatározott kivezető utakoni eltávolítása — képezik a természetes anyagcsere fő-stadiumát és föltételét.

A vér- és vasnak erre nézve igen békés küldetésük van. — De a vérnek nemcsak a vasra van szüksége, hanem a víz-, fehérryó anyagok, zsír és a sóra is. Ezeknek a táplálkozás által kell hozzá vezetetni, hogy ha képes akar lenni arra, hogy az egyes szervek kívánalmait teljesítthesse, az az hogy az anyagcsereét megkezdhesse és végzezhesse.

Ezen anyagcsere nem nyugszik egy pillanatig sem; a vérhullám mindjárt, mely a testen át kering, egy örökös bevétel és kiadás, veszteség és nyereség, építés, rombolás. Ezen ellentétek közvetítésében, a kiegyezkedés és biztosításban fekszik kiválólag az élet. Az egész organismus folytonosan más alakot ölt magára; a legközelebbi

percben már más, mint most, azaz az organismus egy folytonos, megállapodás nélküli processus. Az élettelen rész elhull, élő és életerős lép helyébe; és így a mig helyes arány áll fenn, a mig az anyagcsere üde és eleven, a mig a kiadás s a bevétel ellen egyensúlyt tart, addig a test egészséges.

Hanem mint állanánk a számlával, kérdik olvasóim, ha egyszer csak egy nagy bevételi rovatot készítenénk mint Lucull? Ha az ilyen kivételekért mindig betegséggel fizetnénk, az nagyon unalmas és tán szomorú lenne. Nyugtassák meg ugyanazért magukat, a szervezet nem ép oly boszuálló. Egy ily ritkán előforduló lucullusi rendkívüliséért örömet ad kárpótlást a természet. A kiadás célirányos fokozására a kiegyenlítés következik, s az egyensúly azonnal helyreáll.

Ha azonban ezen rendkívüliségek gyakoriabbak, sőt rendesekké lesznek, a természet akként segít magán, hogy különféle rombolások által boszulja meg magát, mely később a test állományának romlására és feloszlására vezet.

Vegyük figyelembe a test ezen állandó gazdálkodó viszonyát, s hasonlitsuk egybe az állam-élettel:

A mint az egészséges anyagcsere alapja a „mindenkinek a magát,” s így alaptörvénye az életnek, úgy kell ennek a politikai téren is lenni. Mindennek meg kell adni a magát, az egész egyes tagjainak a maga jogát, saját erejének csonkítását használatát, tehetségének szabad kifejlését, feladatának pontos teljesítését, s akkor az állam élet is egészséges lesz.

Marikovszky Pál.

Egy hét története.

(Aug. 16.)

(VK.) A természet megunta nézni ezt az eseménytelen fővárosi életet, s a mult héten egy kis változatosságot csinált. Tornaviadalt rendezett két hónap között, melyek a naptár jámbor öleiben meglehetősen távol esnek egymástól, minőlfogva csak ritkán is kaphatnak hajba. Most azonban hajba kaptak. A haragos, nedves, hideg november bozontos fejjel rohant elő, hogy megküzdjön az augusztus nyárhevével. S négy álló napig övé volt a világ. A lengo nyári szöveteket elfűtta az utcákról, plaideket és köpenyeket erőszakolva mindnyájunk nyakába; a fürdők népségét szétugratá, (Marienbad hévmérei négy fokot mutattak a fagyponth fölött); a nyaralók lakosait szobáikba

zárta, az uszodák bérlőit kétségbeejtő, s négy napon át eső, sár és hideg szél közt fenyegeté az embereket: hogy eljön nem sokára, s akkor tovább mulat. A gyáván meghátrált augusztus pedig újra előbűtt a felhők mögül, s mosolyog, mintha semmi sem történt volna.

Mire mosolyog? Olyan egyhangú, hétköznapi életre, melyben az emberek azt hiszik, hogy hébe-hóba mulatnak, pedig csak töltik az időt. Még az „Uj világ” is — e tarka kert, hol kötél-táncosnők és akrobaták szórakoztatják a publikumot — elveszté fővonzerejét: a könnyűlábú és vékonyhangú Antoinette kisasszonyt, kinek egy szépséges hódolóját e napokban kísérték be a magá-

baszállás zárt körébe. Nincs többé lelemény, csak az iparlovagoknál; e fajnál, mely mindig sürűbben termi példányait. A fiatal ur, ki e nemes pályán indult meg s életregényének eddig még csupán első fejezetét végezte be, csak 19 éves, s máris sokra vitte. Ügyes, elmés, bátor fickó, ki az „Ujvilág“ pinecérei és vig cimborái közt kedélyes estéket élt. Pezsgőzött, hódolt a kánkán-oltár előtt, halmazzsámra szórta a virágokat, s mind-özért csupán — névjegyekkel fizetett. A névjegyben a Salm-Reifferscheidt grófi név állt, s pinecérek, virágárusok elfogadták, mint jóra való váltót melyet a gróf úr másnap ki fog fizetni a szállodában, a hol lakik. És másnap a szállodában mitsem tudtak a gróf úrról. Végre azonban, miután sok embert rászédelt, nyomára akadtak egy kaszárnnyában, a hol éjelezgetett, s bevitték a hűvösre, a hol még észre térhet.

Jó, hogy nem adóhivatalnok a városnál, hanem egyszerűen csak egy alsúthi gazdatiszt fia: különben nagyon irgalmasan bánnának vele, mint bántak Habakuk ural. Ez a Habakuk ur tisztességes polgári családból származott; hivatalra teit szert; de annak hasznáival és tisztességével be nem érve, néhány hét előtt az az ötlete támadt, hogy mint lehetne könnyen jutni ötven forinthez. Fogta tehát magát s álnév alatt levelet írt egy kávésnének, hogy küldjön neki poste restante 50 frtot, különben férjének el fogja árulni szerelmi titkát. A nő — érezve büntelenségét — átadta e levelet férjének, ki aztán 50 frt helyett drabantot küldött a postára s így derült ki, hogy ki légyen Habakuk ur! Ez különben már régi eset; az új csak az, hogy Habakuk ur — továbbra is adóhivatalnok marad. A jó, a nagylelkű, a kegyelmes városi tanács nem vette nagyon szívére ezt a csúf dolgot, s a szigorú megdorgálást untilg elég büntetésnek találta. Elképp Habakuk ur — tollal a füle mellett — továbbra is a városház iródjában fog parádézni, s szegény tisztársai — ha valabová mennek — bemutatván magukat, kénytelenek lesznek engedelmet kérni, hogy ők ugyan adóhivatalnokok, de azért egyikök sem Habakuk ur.

Ime, mily nagylelkű tud lenni ez a városi tanács, mely egykor erélyes főkapitányunk ellen oly irgalmatlanul fűtta a tüzet, mignem e tűz füstjétől kormot kapott.

Az iparlovagok egy szelidebb fajtája most az irodalomban is grasszál, szerencsénkre a német nyelvű irodalomban. Szörnyű falragaszok ijesztő képekkel hirdetik az Ubryk-literatura ujdonsült termékeit: kisebb-nagyobb regényeket, kolos-

botrányokat, pamphletteket, egymást lícitáló tulzásokat. A szegény befalozott apáca zsbivásárra került, s szenvedésin mohó firkászok legelésznek, mint valami kövér mezőn.

Se borzalmi termékek mellett a városligeti magyar szinkör „Ubrik Borbálá“-ja csak egy szelid idyll, mely nem is elégíti ki a publikum izgalmát. Zokon veszik a szerzőnek, hogy keveset adott a borzalmasból, s a fölfedeztetés tableaujával és Galecki püspök szemrehányásaival véget vetett az egészeknek. Legalább is föbe kellett volna lövetnie az emberkinzó fejedelemasszonyt, vagy pedig egy „galopp infernale“-ban az alvilág kénkőves lángjai közt kinoztatni e szent férfiákat — hogy legyen költői igazságszolgáltatás!

Majd tudta volna Molnár György, ha e napokban kezén van a budai szinkör! Valóban keserű gúnya a sorstól, hogy neki épp most kell komoly drámákat játszania Aradon, midőn az idő folyása ily rendkívüli tárgyat hajtott a szinígazgatók és regénygyártók malmára. Mily képzelmes címek, mily óriási falragaszok, mily rettenetes tableaux élvezetéstől esett el Budapest! Ó, csak ő lett volna képes igazán megborzasztani a borzadni vágyó publikumot. Ó, csak ő birta volna e szörnyű esetet még százszor szörnyűbbé tenni! Valóban, a budai kapucinusok „Te Deumot“ tarthatnak, hogy a gondviselés Melnárt épp ez időben tartja távol a fővárostól, oly helyen, hol az Ubrykománia nem dühöng oly mértékben, mint e naiv, minden különösön kapkodó nagyvárosban.

Különben maholnap nemcsak Molnár nem lesz, hanem még népszínház sem lesz Budán. El akarja a város adni — épületet és telket — száznyolcvanezer fton, és ha el is adja: semmi kedvünk sincs fölötte nagyokat sopánkodni. A rokonszenvevek, mely e falakhoz fűződött, körülbelül vége. Miután Molnár igazgatásának másodizben is csak annyi eredménye lett, mint volt először: semmi ok sincs rá kívánni, hogy ugyan-ez harmadszor is ismétlődjék. Ha nem lesz itt népszínház: legalább kevesebb magyar színész fog éhezni, s várni a gage-t hiába. Aztán az is igaz, hogy a szépiülesi érdek a lánchíd és alagút közt megkivánná, hogy ez a színházzá öröletett rozszant, formátlan épület egy szép, új palotának adjon helyet. Nincs is e pont közel, csak Pesthez, s ha egyszer Pestnek magának népszínháza leend: akkor a budai hiába várna többé a malasztot a lánchíd felől. Különben — a mint halljuk — Buda azért nem szakít a magyar színészettel, melynek kárpótlásul át akarja adni várszínházát és a Horváthkert arenáját. Amaz eddig nem sokat ért a ma-

gyar színészetnek, miután Budavár valódi német fészek volt; de ma már a felelős kormány meg lehetőségen megváltoztatá a várakosság arculatát. Most ottan több magyar szót hallunk s több magyar arcot látunk, mint a Terézváros nagy részében. E cserében tehát nem lesz vesztesége a színészetnek, míg a városnak tiszta nyereségül marad az, hogy pénzt kap és egy szembeötlő pontot megszépít.

A nemzeti színházban jelenleg nincs egyéb új, mint az, hogy egy fiatal vidéki színész: Ujházi Ede vendégszerepel, s Jágó-ban is, a nehéz szerepben, megmutatá, hogy hivatva van a színpadra. Nem láttuk ugyan tőle a gonosztevő cinikus humorát, de azt láttuk, hogy jó alak, szép hang, értelmes fő, kiről — ha majd kisebb vigjátéki szerepeit eljátsza — bővebben is fogunk még szólni.

Jelenleg Benedix „Békebontó“-ja áll az újdonságok közt; de ez csak annak lesz újdonság, ki nem látta a német színpadokon, hol már eléggé elkopottak, s a népszínházban, hol tisztességesen megbukott. Aztán jó a Sardou „Serafiná“-ja melynek némi korszerű reliefet fog adni az, hogy apácáfátyol is leng benne. Őszszel pedig eredeti

műveket is fogunk látni: Szathmáry Károly „Lucanus“-át, Szász Károly „Fráter György“-ét s Szigligeti „Kedy és hivatását.“

Addig pedig a jövő vasárnap a régi jó „Szökött katona“ jubileumát üljük meg, a híres színműét, mely 1843 óta most, 25 év múlva éri meg 100-ik előadását; és ha a tavasszal „Hunyadi László“ jubileumakor teljes tisztelettel emlékeztünk meg Erkel nagy érdemeiről, melylyel a dalművészet terén, úgy szólván, útát tört és magasra hatolt: épp oly tisztelet illeti meg Szigligetit, ki népszínműveivel nemcsak a színpadon nyitott új kört az eredeti magyar népelet festésére, hanem elő is mozdítá velök a fővárosi magyarosodást. A dalokat, melyekkel egykor Fűredi gyujtott, most Tamási vidéki népénekéstől fogjuk hallani; a szerepek a legjobb kezekben lesznek; Julesa szerepére pedig Helvei Ilka k. a vállalkozott, s helyesen teszi, ha az opera képzelt magasából nem kicsinyli a népdalt, mely sok énekesnőre lett volna hálásabban a dalműnél, de a kik nem tanulták meg Macaulaytól, hogy „egy hold föld többet ér Middlesexben, mint egy birodalom Utópiában.“

V e g y e s k ö z l e m é n y e k .

Történeti naptár. *Augustus 20-án.* Brockhaus Frigyes † 1823. — Diebitsch Adrinápoly előtt 1829. — Ausztriában a márciusi alkotmány megszüntetetik. 1851.— Nagy Sándor Tyrust beveszi Kr. e. 332.

21. Petavius született 1503. — Natalis (Noél) Sándor † 1724. — Br. Bach osztrák belügyér lép s helyébe gr. Goluchowsky lép 1859.

22. Bonaparte elhagyja Egyiptomot 1799. — Kazinecy Ferenc † 1831. — A pesti nemzeti színház megnyitattik 1837. — Vécsey kapitulál Boros-Jenőnél 1849. — Hg Northumberland lefejeztetik 1553.

23. Herculanus és Pompeji a Vezuvból kiömlő láva által eltemetvették 79. — Velence kapitulál 1849.

24. Idősb Plinius † a Vezuvnál 79. — A bertalan-éji vérnász Párisban; több, mint 30 ezer hugonotta legyilkoltatik 1572. — Szemere Bertalan született 1812.

25. Herder született 1744. — Hume 1766, Hufeland 1836. ††

26. Julius Caesar Britannia földére lép. Kr. e. 55. — Habsburgi Rudolf győzelme Ottokáron 1278. — Blücher győzelme Salzbachnál 1813. —

Novara, osztrák frogatt földkörüli útját bevégzi 1859.

Közli: V. A.

* (*A porosz rendjelek jövedelmezése.*) Egy berlini lap írja, hogy ez év első felében a rendjelek két millió tallért jövedelmeztek Poroszországban jótékony célokra, holott legalább is három millióra lehetett számítani. T. i. a rendjel után sovárgók ha folyamodnak, felfogadják, hogy ennyit meg ennyit adnak jótékony célokra. Egy kis szalagért ezreket is ígérnek, és legtöbben ugyan be is váltják ígéretüket, másrészt azonban nem. Körülbelül 3 millió tallérra megy az összeg száma, mit a folyamodók ígértek jótékony célokra, s eddig 2 millióig teljesíték. Ez is elég, s ki mondja, hogy nem hasznosak a rendjelek? Egyszersmind némely magasztalt jótékonyasághoz is magyarázatul szolgálhat e kis föllepezés.

* (*Babilóni ásátások.*) Midhat basa az egykori Babylon helyén ásátásokat rendelt el, melyek nagyszerű eredményekre vezettek. Felfedezett t. i. egy palotát, mely egészen tele van régészeti kincsekkel. Többi közt említenek egy könyvtárt, mely rendkívüli finomságu palákból áll. E palákon, vagyis inkább kőlapokon levő betűk, mint maga Midhat írja, tisztán olvashatók.

ket Réth díszesen állít ki, hat kötetre terjednek, a hibetöleg az ősszel fognak megjelenni. A három első kötet a lyrai költeményeket foglalja magában, a három utolsó pedig az elbeszéléket. A sajtó alá rendezők a boldogult kültő nyujtóit is felhasználják a kötetek végén, egyes költemények magyarázatára.

(A királyné Garatshausenben.) A királyné eddig Bajorországnak Ausztia felőli határához közel, a regényes Garatshausenben töltte a nyarat. Körében voltak még nővérei: a nápolyi királyné és Trani grófné, továbbá Thurn-Taxis Ilona hercegné. A sternbergi fő nyujtói részén, Possenhofenben lakik Miksa herceg, a királynénk előtt kivált a gyermekkori emlékek tevék kedvese a különben is gyönyörű vidéket. A garatshauseni kastély egyszerű épület, a fő partján fekszik a királyné fivérének Lajos hercegnéks tulajdons; körülte mély csend és nyugalom uralkodik, s egyetlen szál caendör ült, regényeket olvasgatva a kapu előtt, megakadályozni az idegenek belepéradt. A királyné sokszor egyszerű halászcacnakon hajózázott a tavon, s e célból egy halászmindig rendelkezésére tartá sajkáját.

(Barabás Miklós) köztársaságban álló jeles festészüket azon szomorú csapás érte, hogy szép roményú 21 éves fia, Elemér, hosszú betegség után meghalt.

(Dem ezódrára) eddig 6585 frt 5 kr. gyűlt össze.

(Seabó Imre szombathelyi püspök) e hó 12-ikén délután 3 órakor tette le az esküt Bécsben a nunciusi palotában. A szertartás után a nuncius fényes ebédet adott, melynél többen jelen voltak a magyar delegáció tagjai közül; az új püspökre több pohárköszöntés mondatot, mint Magyarország egyik legjele sebb egyházi szónokára.

(Az államvet nézésre) e napokban egy pár szép vipóra s többféle skorpió érkezett. Sz. István napján lesznek először láthatók.

(A Legán-tul lakó magyar alattvalóra) névo

érdekes tudni, hogy utleveledet — míg as úgy rendezve lesz — as ottani hatóságoktól is kaphatnak.

(Földregések.) Zágrábban e hó 12-ikén hajnalban földrengést éretek. E hó 6-ikán pedig Kis-Komáromban volt.

(Köbör-emlék.) Fekete P. János ur a debreceni főiskolának egy ritka szépségű, kő-korszakbeli köbaltát ajándékozott. Érdekes ennek találása. Nagy-Kerekiben egy világtalan idős leány a bojtjak közül némelyekkel elhitette, hogy a Pör-dombján, mely a bojtj és váncsodi határában esik, három kád arany van előlva, s mindenik kád egy-egy arany báránnyal van megnyomtatva, melyeknek mindegyike egy mását nyom. Kilenc ember tehát vállalkozott 1863-ban, s miután az urasági tisztól rá engedelmest nyertek, hozzákezdtek a domb ásásához. Csakhamar épületromokra, köböltözatra akadtak; kevéssel lejjebb mind egy-irányba fektetett óriási emberi osontvázakra, azután egy nagy tulok-koponyára, mely inkább hasonlított a bivaly mint az ökor koponyájához, 14 öl mélységben pedig, midőn már a víz miatt nem lehetett tovább ásní, találtak ezen köbaltát. Asután a nagy gödröt egészen bekelletett temetnők s minden osontot visszahányták. A baltát a fentnevezett Fekete P. János nem adta senkinek; nem — mondá — hádd lassák még az unokái is, mily bolond volt ő egyszer, mikor kincssására vállalkozott; a főiskola számára azonban egész készséggel átadta.

(Régészeti ásatások.) Henszilman Imre régészünk — Haynald érsek felhívása folytány — régészeti ásatásokat eszközöl Kaocson, keresve a Szent-István korabeli főtemplom alapfalait. E templomot 1602-ben rombolták le, helyére újat építve. A keleti oldalon már ré is akadtak a régi alapra, s abban sok nagy faragott köre, melyek nevezetes régiségi példányok, valamint as érseki palotában összegyűjtött régi faragványok is. Az ásatást minden irányban folytatják.

!Lefauchaux-töltények!

Gevelót J. gyárából Párisban.

Gevelót-gegyeztetett töltény 12-es űrték 1000 darabja	37 forint.
" " " " " " " " " " " " " "	32 " "
L'Arbelle " " " " " " " " " " " " " "	28 " "
" " " " " " " " " " " " " "	22 " "

Lancaster-töltények, Sellier és Ballot puskaművesektől Prágában.

12-es űrték 1000 darabja 30 frt — 12-es űrték 1000 drb. 27 fr. Legjobb szerkesztés köztös osóvú Lancaster-gegyeztetett töltények, saját készítményem, darabja 150—200 frtig.

2-álművesek köztös osóvúak, különböző rendszer szerint, saját gyártmányaim, darabja 85—200 frtig.

Lefauchaux köztös osóvúak, különböző rendszer szerint, saját gyártmányaim, darabja 50—85 frtig.

Lefauchaux gégyeztetett töltények, különböző mélységben és alakban, pontosan kidolgozva, 15 főtől 50 frtig.

Továbbá egy-egy lényegesen megújított gégyeztetett töltény, széles-puszták és puszták, vadászpuszták és gyémántok a legújításosabb áron kaphatók.

Kirner Jozsef,

magyar kir. udvari fegyvergyártó Pesten, szervita-tár 4. sz. alatt.

Minden fegyvert készítek, s kívánatra 14 napig másodt ki is csordítjuk Lovdából mag. szállásokra postai átvétel mellett s külföldre.

